

PRINSSI HARRY VARAMIES

Suomentaneet

Antti Immonen, Jaakko Kankaanpää ja Jussi Kivi

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Shakespeare-sitaatit s. 77–78 ja s. 578 Matti Rossin suomennoksesta.
Steinbeck-sitaatti s. 78 Jouko Linturin suomennoksesta.
Shakespeare-sitaatti s. 126 Kersti Juvan suomennoksesta.
Tennyson-sitaatti s. 309 Yrjö Jylhän suomennoksesta.
Shakespeare-sitaatti s. 584 Lauri Siparin suomennoksesta.

Prinssi Harry haluaa tukea brittiläisiä hyväntekeväisyysjärjestöjä *Varamies*-kirjasta saamallaan tuotolla. Sussexin herttua on lahjoittanut 1 500 000 dollaria Sentebale-järjestölle, jonka hän on perustanut yhdessä prinssi Seison kanssa heidän molempien äitiensä muistoksi. Järjestö tukee lapsia ja nuoria, joiden elämää AIDS on vaikeuttanut Lesothossa ja Botswanassa. Prinssi Harry lahjoittaa myös WellChild-hyväntekeväisyysjärjestölle 300 000 puntaa. WellChild, joka on ollut hänen kuninkaallisessa suojeluksessaan viisitoista vuotta, tarjoaa vakavasti sairaille lapsille ja nuorille kotihoitoa sairaalan sijaan, kun se on mahdollista.

Copyright © Prinssi Harry, Sussexin herttua
This translation published by arrangement with Random House, an imprint and division of Penguin Random House LLC.

Toisen osan aloituskuva © MoD/Newspix International

Englanninkielinen alkuteos: *Spare*
Suomenkielisen laitoksen © Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

ISBN 978-951-1-43428-3

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

Sisällys

I osa	Pois alta yön ja ahdingon	21
II osa	Verissään, vaan pystypäin	173
III osa	Sieluni kapteeni	389

Megille ja Archielle ja Lilille... ja tietenkin äidilleni

Menneisyys ei ole koskaan kuollut. Se ei ole edes mennyttä.

WILLIAM FAULKNER

Olimme sopineet tapaavamme muutamaa tuntia hautajais-
ten jälkeen. Frogmoren puutarhassa vanhojen goottilaisten
raunioiden luona. Ehdin sinne ensin.

Katselin ympärilleni, en nähnyt ketään.

Katsoin puhelintani. Ei viestejä, ei mitään vastaajassa.

Heille on sattunut viivästys, ajattelin nojattessani kivimuuriin.

Sitten panin puhelimen pois ja sanoin itselleni: pysy rauhal-
lisena.

Sää oli niin huhtikuinen kuin vain olla voi. Ei enää talvi, ei
vielä kunnolla kevät. Puut olivat lehdettömiä, mutta ilma tuntui
lempeältä. Taivas oli harmaa, mutta tulppaanit nostelivat pää-
tään. Valo oli pehmeää, mutta puutarhan halki polveilevan lam-
men pinta hohti heleän sinisenä.

Kuinka kaunista, ajattelin. Ja kuinka surullista.

Kerran minun oli ollut määrä jäädä tänne ikuisiksi ajoiksi. Sen
sijaan puutarhasta oli tullut vain pikainen välietappi.

Kun minä ja vaimoni lähdimme pakoon, pelätessämme sekä
järkemme että turvallisuutemme puolesta, en tiennyt, palaisin-
ko enää koskaan. Se tapahtui vuoden 2020 tammikuussa. Nyt, 15
kuukautta myöhemmin, olin täällä, joitakin päiviä sen jälkeen,
kun olin herännyt 32 vastaamatonta puhelua puhelimesani ja
sitten vaihtanut mummin kanssa muutaman sanan, jotka pani-
vat sydämeni hakkaamaan: *Harry... ukki on poissa.*

Tuuli voimistui, muuttui kylmemmäksi. Vedin hartiani kyy-
ryyn, hieroin käsivarsiani, harmittelin, että minulla oli takin alla
vain ohut valkoinen paita. Olisi pitänyt vaihtaa vaatteita hau-

tajaisten jälkeen. Olisi pitänyt ottaa päällystakki. Käännyin se-
lin tuuleen ja näin goottilaisen raunion, joka todellisuudessa ei
ollut sen goottilaisempi kuin Millennium Wheel. Joku nokkela
arkkitehti, pelkkää kulissia kaikki tyynni. Niin kuin moni muu-
kin asia täällä, mietin.

Menin muurin luota pienelle puupenkille. Kävin istumaan ja
katsoin taas puhelinta, tähystin molempiin suuntiin polkua pitkin.

Missä he ovat?

Taas tuulenpuuska. Kumma kyllä tuulesta tuli minulle mieleen
ukki. Ehkä hänen talvisen karu käytöksensä. Tai hänen jäätävä
huumorintajunsa. Muistin yhden metsästysviikonlopun vuosien
takaa. Joku kaveri ihan vain jotain sanoakseen kysyi ukilta, mitä
mieltä tämä oli parrastani, joka oli herättänyt huolta perheen kes-
ken ja kohua lehdistössä. *Pitäisikö kuningattaren panna Harry aja-
maan partansa?* Ukki katsoi kysyjää, katsoi minua, ja hänen kas-
voilleen levisi piruileva hymy. *Ei TUO ole mikään parta!*

Kaikki nauroivat. Parta oli kaikkien huulilla, mutta vain ukki
vaati sitä vielä lisää. *Kasvata kunnon viikinkikarvoitus!*

Mietin ukin vahvoja mielipiteitä, hänen monia rakkaita har-
rastuksiaan – valjakkoajoa, grillausta, metsästystä, ruokaa, olutta.
Miten hän oli elänyt täysillä. Se oli yhteistä hänelle ja äidilleni.
Ehkäpä hän oli pitänyt äidistäni juuri sen vuoksi. Kauan ennen
kuin kun äidistä tuli prinsessa Diana, kun hän oli vasta Diana
Spencer, lastentarhanopettaja ja prinssi Charlesin salainen tyttö-
ystävä, ukki puhui aina hänen puolestaan. Väitettiin jopa, että
ukki oli ollut vanhempieni avioliiton puhemies. Siinä tapaukses-
sa voisi sanoa, että ukki oli minun maailmani alkupiste ja juuri-
syy. Ilman häntä en olisi täällä.

Eikä isoveljeni.

Mutta toisaalta äitimme ehkä olisi. Jos hän ei olisi mennyt nai-
misiin isän kanssa...

Muistin, miten olimme ukin kanssa jutelleet vasta vähän aikaa
sitten, pian sen jälkeen, kun hän oli täyttänyt 97 vuotta. Hän

ajatteli jo loppua. Hän sanoi, ettei enää pystynyt rakkaisiin harrastuksiinsa. Ja silti hän kaipasi eniten työtä. Ilman työtä kaikki murenee, hän sanoi. Hän ei tuntunut surulliselta, ainoastaan valmiilta. *Täytyy tietää, milloin on aika lähteä, Harry.*

Katselin kauas, kohti hautojen ja muistokivien lyhyttä rivistöä talon edustalla. Kuninkaallisten hautausmaa. Viimeinen leposija niin monelle meistä, myös kuningatar Viktorialle. Ja pahamaineiselle Wallis Simpsonille. Ja hänen sitäkin pahamaineisemmalle aviomiehelleen Edvardille, entiselle kuninkaalle ja isoisosedälle. Kun Edvard oli luopunut kruunusta Wallisin vuoksi, kun he olivat paenneet Britanniaa, molemmat olivat hermoilleet siitä, pääsisivätkö lopulta palaamaan – heille oli pakkomielleenä tullut haudatuksi tänne. Kuningatar, toisin sanoen isoäitini, suosui heidän anomukseensa. Hän kuitenkin sijoitti heidät etäälle muista, nuokkuvan plataanin alle. Ehkä vielä viimeinen sormen heristys. Kenties vielä viimeinen maanpako. Mietin, mitä mieltä Wallis ja Edvard nyt olivat kaikesta hermoilustaan. Oliko sillä loppujen lopuksi ollut väliä? Mietin, mieltivätkö he ylipäättään mitään. Leijuivatko he jossain aineettomassa olotilassa ja pohtivat yhä valintojaan, vai olivatko he *ei missään*, ajattelivat *ei mitään*? Oliko tosiaan mahdollista, ettei tämän jälkeen ollut mitään? Onko tietoisuuden samoin kuin ajan pakko joskus loppua? Tai ehkä, ajattelin, he ovat täällä juuri nyt, tämän tekogoottilaisen raunion vieressä, tai minun vieressäni, ja salakuuntelevat pohdintojani. Ja siinä tapauksessa... *ehkä äiti on täällä myös?*

Sellisestä ajatuksesta sain aina toivonkipinän ja tarmonpuuskan. Mutta samalla minua vihlausi suru.

Minun oli äitiä ikävä joka päivä, mutta tuona päivänä, Frogmoressa ennen sitä hermoja raastavaa tapaamista, huomasin kaipaavani häntä aivan erityisesti, enkä osannut sanoa, miksi. Sitä kuten monta muutakin asiaa hänestä oli vaikea pukea sanoiksi.

Vaikka äitini oli prinsessa, joka oli saanut nimensä jumalattarelta, molemmat määreet olivat minusta aina tuntuneet hei-

koilta, riittämättömiltä. Häntä tavattiin verrata ikoneihin ja pyhimyksiin, Nelson Mandelasta Äiti Teresaan ja Jean d’Arciin, mutta mikään näistä vertauksista, niin yleviä ja kunnioittavia kuin ne olivatkin, ei minusta osunut kohdalleen. Kaikki tunsivat äitini, hän oli yksi rakastetuimmista naisista kautta maailman, mutta hän oli myös sanoinkuvaamaton. Se oli totuus. Ja silti... miten joku, joka oli niin kaukana arkisen kielenkäytön tuolla puolen, saattoi silti olla niin totta, niin selvästi läsnä, niin ihmeellisen elävänä mielessäni? Miten oli mahdollista, että saatoin nähdä hänet samalla tavalla kuin joutsenen, joka lipui minua kohti järven kirkaansinistä pintaa pitkin? Miten saatoin kuulla hänen naurunsa yhtä selvästi kuin kuulin lintujen laulun lehdettömistä puista – aina vain? Oli paljon sellaista, mitä en muistanut, koska olin ollut liian nuori hänen kuollessaan, mutta sitä suurempi ihme oli se kaikki, mitä muistin. Hänen vastustamattoman hymynsä, hänen haavoittuvaisen katseensa, sen, miten hän rakasti lapsen lailla elokuvia, musiikkia, vaatteita ja karkkia – ja meitä. Voi kuinka hän meitä rakastikaan. *Pakkomielleisesti*, hän uskoutui kerran jollekin haastattelijalle.

No, äiti... sama täällä.

Ehkä hän oli kaikkialla läsnä samalla tavalla kuin hän oli sanoinkuvaamaton – koska hän oli pelkkää valoa, puhdasta loistavaa valoa, ja miten valoa voi kuvata sanoin? Se oli vaikeaa jopa Einsteinille. Vähän aikaa sitten tähtitieteilijät järjestivät uudeleen suurimmat teleskooppinsa, tähtäsivät ne yhteen pikkuruisen kosmoksen kolkkaan ja onnistuivat näkemään aavistuksen henkeäsalpaavasta pyöreästä kohteesta, jolle antoivat nimeksi Earendel, muinaisenglanniksi Aamutähti. Earendel, joka sijaitsee miljardien kilometrien päässä meistä ja on luultavasti jo kauan sitten tuhoutunut, on lähempänä alkuräjähdyttä, luomisen hetkeä, kuin meidän oma Linnunratamme, ja silti se jotenkin vain näkyy kuolevaisten silmille, koska se on niin ihmeellisen kirkas ja häikäisevä.

Sellainen oli minun äitini.

Siksi saatoin nähdä ja tuntea hänet aina lähelläni, mutta erityisen selvästi näin ja tunsin hänet sinä huhtikuisena iltapäivänä Frogmoressa.

Sen vuoksi – ja koska olin samalla asialla kuin hän. Olin tullut Frogmoren puutarhaan, koska halusin rauhaa. Halusin sitä enemmän kuin mitään muuta. Halusin sitä perheeni vuoksi, itseni vuoksi – mutta myös hänen vuokseen.

Kaikki eivät aina muista, kuinka kovasti äitini kamppaili rauhan puolesta. Hän matkusti monta kertaa maailman ympäri, käveli miinakentillä, syleili AIDS-potilaita, lohdutti sotaorpoja, yritti aina levittää rauhaa johonkin maailmankolkkaan, ja tiesin, kuinka kiihkeästi hän olisi halunnut – ei, kuinka kiihkeästi hän yhä halusi – rauhaa poikiensa välille, rauhaa meidän kahden ja isän välille. Rauhaa koko perheen kesken.

Windsorit olivat olleet keskenään sotajalalla jo monta kuukautta. Suvussamme oli aina kahinoitu silloin tällöin vuosisatojen mittaan, mutta tämä oli eri asia. Nyt oli käsillä täysimittainen julkinen välirikko, joka uhkasi riistäytyä mahdottomaksi korjata. Olin tietysti lentänyt kotiin vain ja ainoastaan ukin hautajaisia varten, mutta kun kerran olin Englannissa, olin samalla pyytänyt, että voisin tavata salassa isäni ja isoveljeni Willyn, jotta voisimme kolmissin puhua siitä, miten asiat olivat.

Jotta löytäisimme ulos umpikujasta.

Mutta nyt katsoin taas puhelintani, tähystin molempiin suuntiin polkua pitkin ja ajattelin: Ehkä he ovat muuttaneet mieltä. Ehkä he eivät tule lainkaan.

Pienen hetken ajattelin luovuttaa, lähteä kävelyille puutarhaan ihan vain itsokseni tai sitten palata talolle, missä serkkuni parhaillaan joivat maljoja ja kertoivat juttuja ukista.

Sitten, lopulta, näin heidät. Astellessaan vierekkäin minua kohti he näyttivät synkiltä, lähes uhkaavilta. Ja ennen kaikkea he näyttivät yhtenäiseltä rintamalta. Vatsaani väänsi. Yleensä he

kinasivat milloin mistäkin, mutta nyt he tuntuivat astuvan yhtä jalkaa – liittolaisina.

Mieleeni juolahti: hetkinen, olemmeko me menossa kävelyille... vai kaksintaisteluun?

Nousin penkiltä, astuin arasti heitä kohti ja hymyilin voimattomana. He eivät vastanneet hymyyn. Silloin sydän alkoi ihan oikeasti hakata rinnassani. Hengitä syvään, sanoin itselleni.

Pelon lisäksi minut valtasi eräänlainen äärimmilleen korostunut tietoisuus ja myös valtava haavoittuvaisuuden tunne, jota olen kokenut muutaman kerran elämässäni.

Kun kävelin äidin arkun jäljessä.

Kun lähdin ensimmäisen kerran taisteluun.

Kun pidin puhetta paniikkikohtauksen kourissa.

Nyt minusta tuntui samalta. Oli kuin olisin lähtenyt suorittamaan tehtävää, josta en lainkaan tiennyt, olisinko sen tasalla, mutta yksi asia oli varma: takaisin ei voinut missään tapauksessa kääntyä. Kohtalo oli ottanut ohjat.

No niin, äiti, ajattelin kiristäessäni tahtia, tästä lähtee. Kävi miten kävi.

Kohtasimme keskellä polkua. *Willy. Isä. Terve.*

Harold.

Tuskallisen laimeasti.

Käännyimme, järjestyimme riviin, lähdimme matkaan yli muratin peittämän pienen sillan.

Kuinka vaivattomasti asetuimmekaan samaan rytmiin, lähdimme kuin sanattomasta sopimuksesta astelemaan rauhallisesti päät painuksissa, kuljimme vieläpä puistossa, joka oli myös kuninkaallisten hautausmaa – onko ihme, että minulle tulivat väkisinkin mieleen äidin hautajaiset. Yritin olla ajattelematta sellaisia, ajatella sen sijaan askeltemme tyydyttävää rahinaa ja sitä, miten sanamme lensivät pois kuin savukiehkurat tuulessa.

Koska olemme brittejä, koska olemme Windsoreita, juttelimme aluksi niitä näitä säästä. Vertailimme kokemuksia ukin hau-

tajaisista. Hän oli suunnitellut ne itse pienintä piirtoa myöten, muistutimme toisillemme apeasti hymyillen.

Joutavaa jutustelua. Kaikkein joutavinta. Puhuimme vaikkamistä toisarvoisesta, ja koko ajan odotin, milloin päästään pääasiaan. Ihmettelin, miksi se vei niin kauan ja kuinka kummassa isäni ja veljeni saattoivat olla niin tyyniä.

Katselin ympärilleni. Olimme tulleet jo hyvän matkaa. Tajuusin, että olimme keskellä kuninkaallista hautausmaata, kahlasimme ruumiissa syvemmillä kuin prinssi Hamlet. Tarkemmin ajatellen... enkö minäkin silloin joskus pyytänyt, että minut haudattaisiin tänne? Kun olin lähdössä sotaan, yksityissihteerini sanoi juuri ennen kuljetuksen lähtöä, että minun piti valita, minne jäännökseni kätettäisiin maan poveen. *Jos pahin sattuisi tapahtumaan, teidän kuninkaallinen korkeutenne... Sota kun on luonteeltaan arvaamatonta...*

Vaihtoehtoja oli. Pyhän Yrjön kappeli? Windsorin kuninkaallinen krypta, jonne ukkia parhaillaan aseteltiin?

Ei, minä valitsin tämän puiston, koska täällä oli kaunista ja täällä tuntui rauhalliselta.

Seistessämme melkein Wallis Simpsonin kasvojen päällä isä ryhtyi pitämään pientä luentoa. Tuo merkkihenkilö tuolla, tämä kuninkaallinen serkku täällä, kaikki aikoinaan maineikkaat herttuat ja herttuattaret, lordit ja ladyt, jotka nyt lepäsivät mullan alla. Hän oli harrastanut historiaa koko ikänsä, joten hänellä riitti juttua, ja aloin jo miettiä, montako tuntia siinä menisi ja pidettäisiinkö lopuksi kokeet. Onneksi hän lopetti, ja jatkoimme matkaa nurmikkoa pitkin, järven rannalla, kunnes päädyimme kauniiden pienien narsissien luokse.

Siellä pääsimme viimein asiaan.

Yritin selittää tilanteen omalta kannaltani. En ollut parhaimmillani. Ensinnäkin olin yhä hermona, kamppailin saadakseni tunteeni pysymään kurissa, mutta samaan aikaan yritin puhua ytimekkäästi ja täsmällisesti. Lisäksi olin päättänyt, ettei keskus-

telu saanut luisua jälleen väittälyksi. Pian kävi kuitenkin selväksi, ettei se riippunut minusta. Mukana olivat myös isä ja Willy, ja he olivat tulleet valmiina taisteluun. Aina kun aloitin uuden selityksen, käynnistin uuden ajatusketjun, toinen tai molemmat keskeyttivät minut. Etenkään Willy ei halunnut kuunnella. Kun hän oli muutaman kerran vaientanut minut, aloimme nälviä toisiamme, sanoa juuri sitä samaa, mitä olimme sanoneet monta kuukautta – monta vuotta. Sananvaihto meni niin kiivaaksi, että lopulta isä nosti kätensä. *Nyt riittää!*

Hän seisoj välissämme, katseli ylös punaisina hehkuviin kasvoihimme. *Pojat, minä pyydän – älkää tehkö viimeisistä vuosistani kärsimystä.*

Hänen äänensä kuulosti karhealta, hauraalta. Totta puhuen se kuulosti vanhalta.

Ajattelin ukkia.

Äkkiä jotain liikahti sisälläni. Katsoin Willyyn, ihan oikeasti katsoin häneen varmaankin ensimmäisen kerran lapsuusvuosiemme jälkeen. Panin merkille kaiken: tutun yrmeän ilmeen – perusasetuksen, kun hän oli tekemisissä minun kanssani – huolestuttavan kaljuuntumisen, joka oli ehtinyt paljon pidemmälle kuin minulla, sekä kuuluisan yhdennäköisyyden äidin kanssa, vaikka se olikin katoamassa ajan myötä. Iän myötä. Joissakin suhteissa hän oli minun peilikuvani, toisissa vastakohtani. Rakas veljeni, arkkiviholliseni. Miten siinä oli käynyt niin?

Minua väsytti hirvittävästi. Halusin vain päästä kotiin, ja samalla tajusin, kuinka vaikea asia kodista oli tullut. Tai ehkä se oli ollut sitä aina. Viittasin kohti puutarhaa, kaupunkia sen takana, kohti kansakuntaa, ja sanoin: *Willy, tämän piti olla meidän kotimme. Meidän piti asua koko ikämme täällä.*

Sinä lähdit, Harold.

Joo – ja sinä tiedät, miksi.

En tiedä.

Et... tiedä?

Ihan oikeasti en.

Astahdin taaksepäin. En voinut uskoa korviani. Oli eri asia väitellä siitä, kuka oli syyllinen ja miten kaikki olisi voinut olla toisin; se oli eri asia kuin että hän väitti olevansa tyystin tietämätön siitä, miksi olin paennut synnyinmaastani – maasta, jonka puolesta olin sotinut, jonka puolesta olin ollut valmis kuolemaan – maasta, joka oli synnyttänyt minut. Niin kuin maa muka voisi synnyttää jonkun. Hän väitti, ettei hänellä ollut mitään tietoa siitä, miksi minä ja vaimoni olimme päätyneet niin radikaaliin ratkaisuun, ottaneet lapsemme ja lähteneet pakoon täyttä vauhtia, jättäneet taaksemme kaiken – talon, ystävät, huonekalut. Ihanko oikeasti?

Katsoin ylös puiden latvuksiin. *Ai et tiedä!*

Harold... ihan rebellisesti en.

Käännyin isän puoleen. Hän katseli minua kasvoillaan ilme, joka sanoi: *En tiedä minäkään.*

Vau, ajattelin. Ehkä he eivät oikeasti tiedä.

Tyrmistyttävää. Mutta ehkä se oli totta.

Ja jos he eivät tienneet, miksi lähdin, ehkä he eivät yksinkertaisesti tunteneet minua. Lainkaan.

Ehkä he eivät olleet koskaan tunteneet.

Se oli kylmäävä ajatus, ja tunsin itseni todella yksinäiseksi.

Mutta siitä sain myös uutta voimaa. Ajattelin: *Heille täytyy kertoa.*

Miten voin kertoa?

En mitenkään. Se veisi liian kauan.

Ja sitä paitsi. Tuossa mielentilassa he eivät selvästikään halua kuulla.

Eivät ainakaan nyt. Eivät tänään.

Joten:

Isä? Willy?

Koko maailma?

Nyt kuulette.

I OSA

POIS ALTA YÖN JA AHDINGON

1.

Juttuja kiersi aina.

Silloin tällöin kuuli puhuttavan vaivihkaa niistä, jotka eivät olleet pärjänneet Balmoralissa. Kuten eräästä kuningattaresta kauan sitten. Miten hän surusta järjiltään lukitsi itsensä Balmoralin linnan ja vannoi, ettei tulisi ulos enää koskaan. Ja erään erittäin korrektin entisen pääministerin mielestä Balmoral oli ollut ”epätodellinen” ja ”kerta kaikkiaan käsittämätön”.

Minusta kuitenkin tuntuu, että kuulin ne jutut vasta paljon myöhemmin. Tai ehkä kuulin niitä, mutta ne eivät jääneet mieleen. Minulle Balmoral oli nimittäin paratiisi. Jonkinlainen Disney Worldin ja druidien muinaisen pyhän lehdon yhdistelmä. Minulla oli aina niin paljon tekemistä – kalastusta, metsästystä, juoksentelua ”kukkulalla” – että en ehtinyt huomata mitään vikaa vanhan linnan *feng shuissa*.

Yritän sanoa, että olin siellä onnellinen.

On itse asiassa mahdollista, että en ole koskaan ollut sen onnellisempi kuin eräänä kultaisena kesäpäivänä Balmoralissa: 30. elokuuta 1997.

Olimme olleet linnassa viikon. Tarkoituksena oli viettää siellä vielä toinen viikko. Samoin kuin edellisenä kesänä, samoin kuin sitä edellisenä. Balmoral oli oma pieni vuodenaikansa, kahden viikon jakso Skotlannin ylämaalla merkkinä keskikesän taittumisesta alkusyksyksi.

Myös mummi oli siellä. Luonnollisesti. Hän oli aina suurimman osan kesästä Balmoralissa. Ja ukki. Ja Willy. Ja isä. Koko perhe paitsi äiti, koska äiti ei enää kuulunut perheeseen. Hän oli

joko karannut tai hänet oli heitetty ulos, riippuen siitä, keneltä kysyi, vaikka minä en koskaan kysynyt keneltäkään. Oli miten oli, hän lomailei nyt jossain muualla. Kreikassa, joku sanoi. Ei, Sardiniassa, sanoi toinen. Ei, ei, joku kolmas puuttui puheeseen, hän on Pariisissa! Ehkä äiti sanoi niin itse. Silloin kun hän aiemmin päivällä soitti ja tahtoi jutella. Muisti ikävä kyllä valehtelee, niin tässä kuin monessa muussa asiassa, ja muistot pysyvät mielen korkean muurin takana. Kuinka kauhistuttava, kuinka hokutteleva tunne, kun tietää, että muistot ovat niin lähellä, heti toisella puolella, vain pienen matkan päässä – mutta muuri on liian korkea, liian vankka. Sen yli ei pääse.

Vähän niin kuin Balmoralin rintavarustukset.

Joka tapauksessa ymmärsin sen verran, että hän oli jossain muualla uuden *ystävänsä* kanssa. Niin kaikki sanoivat. Ei poika-ystävä, ei rakastaja. Ystävä. Ihan mukava kaveri, ajattelin. Olimme Willyn kanssa jopa tavanneet hänet. Itse asiassa olimme olleet äidin mukana St. Tropezissa muutamaa viikkoa aiemmin, kun äiti oli tavannut hänet ensimmäisen kerran. Meillä oli ollut siellä kolmistaan mukavaa, kun olimme asuneet jonkun vanhan herrasmiehen huvilassa. Naurua ja riehakkaita leikkejä, niin kuin aina, kun äiti ja Willy ja minä olimme yhdessä, mutta erityisen paljon juuri sillä lomalla. Sillä matkalla kaikki oli taivaallista. Sää oli upea, ruoka oli erinomaista, äiti hymyili.

Ja parasta olivat vesijetit.

Kenen ne olivat? En tiedä. Mutta muistan elävästi, miten ajelimme Willyn kanssa väylän syvimässä kohdassa ja kaartelimme odottaessamme suurimpia autolauttoja. Käytimme niiden vanaveden aaltoja hyppyreinä. En ymmärrä, miten säilyimme molemmat hengissä.

Ilmaantuiko äidin uusi ystävä vesijettitoilailumme jälkeen? Ei, todennäköisesti juuri ennen sitä. *Terve, sinä olet varmaan Harry.* Korpinmusta tukka, parkkiintunut rusketus, luunvalkoinen hymy. *Mitä kuuluu. Minä olen Joku Kukalie.* Hän jutteli meille,

jutteli äidille. Etenkin äidille. Varsinkin äidille. Hänen silmissään sykkivät punaiset sydämet.

Tyypillä oli otsaa, se oli selvä. Mutta hän oli tosiaan ihan mukava. Hän antoi äidille lahjan. Timanttirannerenkaan. Äiti tuntui pitävän siitä. Hän käytti sitä usein. Sitten vieras mies katosi mielestäni.

Kunhan äidillä vain on mukavaa, sanoin Willylle, ja Willy sanoi olevansa samaa mieltä.

2.

Oli järkytys tulla auringon paahtamasta St. Tropezista pilvien varjostamaan Balmoraliin. Tuon järkytyksen muistan hämärästi, vaikka paljon muuta en ensimmäisestä viikostamme muistakaan. Silti voisin melkein vannoa, että olimme enimmäkseen ulkona. Perheeni eli, jotta saisi olla ulkona – etenkin mummi, josta tuli äreä, ellei hän saanut raitista ilmaa vähintään tunnin verran joka päivä. Mitä me teimme ulkona, mitä me sanoimme, mitä söimme, millaiset vaatteet meillä oli, sitä en pysty palauttamaan mieleeni. Joidenkin tietojen mukaan purjehdimme linnan Wightsaarelta kuninkaallisen jahdin viimeisellä matkalla. Kuulostaa hienolta.

Sen sijaan muistan tarkkaakin tarkemmin linnan ympäristön. Sankan metsän. Hirvieläinten paljaaksi kaluaman kukkulan. Deejoen, joka kiemurteli Ylämaan halki. Ylhäällä Lochnagar ikuisten lumilaikkujen peitossa. Maisema, maan muodot, arkkitehtuuri, niitä muistini jaksaa suoltaa. Minä päivänä? Hetkinen, täytyy tarkistaa. Mitä puhuttiin? Yritän parhaani, mutta en voi luvata mitään sanasta sanaan, en etenkään 90-luvulta. Mutta kysykää mistä tahansa tilasta, jossa olen ollut – linnasta, ohjaamosta, luokkahuoneesta, makuuhuoneesta, palatsista, puutarhasta, pubista – ja voin kertoa teille kaiken kokolattiamaton nauvoja myöten.

Miksi muistini järjestää kokemukset niin? Johtuuko se geneistä? Traumasta? Näiden kahden sekasikiöstä? Onko syynä sisäinen sotilaani, joka arvioi jokaista tilaa mahdollisena taistelukenttänä? Vai nouseeko vakiintumista kaipaava luontoni vain kapinaan, koska minun on pakko elää kiertolaisena? Onko kaiken takana jonkinlainen pohjimmainen pelko, tieto siitä, että maailma on ennen kaikkea sokkelo, eikä sokkelossa pitäisi olla ilman karttaa?

Olipa syy mikä tahansa, muistini on mitä on, se tekee mitä tekee, kokoaa ja säilyttää niin kuin parhaaksi katsoo, ja siinä, mitä kaikkea muistan ja miten muistan sen, on totuutta yhtä paljon kuin niin sanotuissa objektiivisissa tosiasioissa. Kronologian tai syyn ja seurauksen kaltaiset asiat ovat usein pelkkiä tarinoita, joita kerromme itsellemme menneisyydestä. *Menneisyys ei ole koskaan kuollut. Se ei ole edes mennyttä.* Kun hiljattain löysin tämän sitaatin BrainyQuotes.comista, olin puulla päähän lyöty. Kuka hemmetti on Faulkner? Ja miten hän liittyy Windsoreihin?

Eli siis: Balmoral. Kun suljen silmäni, näen linnan pääsisäänkäynnin, julkisivun pieniruutuiset ikkunat, jykevän porttirakennuksen, kolme mustan ja harmaan kirjavaa graniittiporrasta viskinruskealle ovelle, joka on usein pönkätty auki painavalla curlingkivellä ja jota usein vartioi punaiseen livreehen pukeutunut lakeija, sitten avaran eteishallin, jonka valkoinen lattia on kuvioitu tähden muotoisin harmain laatoin, valtavan takan ja tummasta puusta tehdyn hienosti kaiverretun takanreunuksen, toisella seinustalla eräänlaisen arkieteisen ja vasemmalla, korkeiden ikkunoiden vieressä, naulakon perhovavoille ja kävely-sauvoille ja kumisille kahluusaappaille ja paksuille sadetakeille – monelle sadetakille, koska kesä saattaa olla sateinen ja viileä kaikkialla Skotlannissa, mutta Balmoralin tienoilla on joskus puurevan kylmää kuin Siperiassa – ja sitten vaaleanruskean puuoven ja oven takana käytävän, lattialla tulipunaisen kokolattiamaton, kermankeltaiset tapetit, joita kirjoavat kultaiset kohokuviot ovat

kuin sokeainkirjoitusta, käytävän varrella paljon huoneita, kaikilla oma tarkoituksensa: oleskeluun, TV:n katseluun, teetarjoiluun, oma huone miespalvelijoille, joista monia rakastin kuin hiukan höpsöjä setiä tai enoja, ja lopulta linnan pääsali, rakennettu 1800-luvulla suurin piirtein edellisen linnan paikalle, sillä Balmoralissa oli ollut linna jo 1300-luvulla, peräisin lähes samoilta ajoilta kuin eräs toinen prinssi Harry, joka joutui maanpakoon ja palasi sieltä tappamaan ja hävittämään. Kaukainen sukulaiseini. Sukulaissieluni, jotkut väittävät. Ellei muuta niin kaimani. Minä synnyin 15. syyskuuta 1984 ja sain nimekseni Henry Charles Albert David of Wales.

Mutta minua sanottiin alusta lähtien Harryksi.

Salin keskellä oli suuri portaikko. Avara, dramaattinen, harvoin käytetty. Kun mummi lähti makuuhuoneeseensa toiseen kerrokseen corgit kannoillaan, hän meni mieluummin hissillä.

Corgit olivat samaa mieltä.

Mummin hissien lähellä, karmiininpunaisten kaksoisovien takana ja vihreän tartaanimaton peittämän käytävän päässä, oli pienempi portaikko, jossa oli tukeva rautakaide; se vei toiseen kerrokseen kuningatar Viktorian patsaan luokse. Kumarsin aina patsaalle ohi kulkiessani. *Teidän majesteettinne!* Willy kumarsi myös. Niin meidän oli käsketty tehdä, mutta olisimme tehneet niin joka tapauksessa. Minusta ”Euroopan isoäiti” oli tavattoman kiehtova hahmo, eikä pelkästään siksi, että isä olisi aikoinaan halunnut nimetä minut hänen aviomiehensä mukaan. (Äiti esti.) Viktoria sai tuntea suurta rakkautta, huikaisevaa onnea – mutta pohjimmiltaan hänen elämänsä oli surullista. Viktorian isä, prinssi Edvard, Kentin ja Strathearnin herttua, oli puheiden mukaan sadisti, joka kiihottui katsellessaan, kun sotilaita ruoskittiin ratsupiiskalla, ja Viktorian rakas aviomies Albert kuoli Viktorian silmien edessä. Lisäksi Viktoriia ammuttiin hänen yksinäisen valtakautensa aikana kahdeksan kertaa – kahdeksan erillistä tapausta, mutta kahdesti asialla oli sama mies.